

31 juli 2022 Gemeente van Jezus Christus,

de zomer is in de kalender van de kerk de tijd om te laten bezinken, wat ons in de feestrijke dagen van het jaar, van Advent tot Pinksteren, is gegeven. De tijd met de groene kleur heeft een zekere rust, geeft ruimte aan de vraag: wat heb ik ontvangen, wat doe ik er mee in mijn leven. Hoe krijgt het vorm, hoe werkt het door. In die zin is ik-gericht zijn, met jezelf bezig zijn, zeer gewenst. In de eerste lezing, horen we dan ook iemand heel vaak 'ik' zeggen. Uit deze aandachtige 'ik-gerichtheid' is het boek Prediker voortgekomen, over wijsheid, levenskunst. Hoe wil ik leven, wat is het geheim.

Nog even afgezien van de rijkdom waar Prediker uitgebreid verslag van doet, voor de meesten van ons is zo'n diepzinnig en evenwichtig leven ver buiten bereik. De man die ruzie heeft met z'n broer in de tweede lezing, komt ons heel wat bekender voor. Het fijne weten we er niet van maar het valt ons niet moeilijk ons in zijn woede te verplaatsen. Dit soort woede kan ook ons behoorlijk bezig houden. En nu komt het: het zou zomaar kunnen dat de man gelijk heeft ten opzichte van zijn broer. Maar hij krijgt het niet. Dat de man Jezus vraagt om een uitspraak te doen over deze zaak is niet vreemd. Aan leraren in Israel werd vaker advies gevraagd, wijsheid over juridische zaken. Maar Jezus neemt niet eens de moeite om door te vragen, om in te gaan op het feitelijk-juridische van de zaak. In die zin zet Jezus de man in zijn hemd, hij staat daar en krijgt te horen: (in mijn eigen woorden) man, ik heb wel wat beters te doen.

Dat is best bot. Onze vertaling heeft die aanspreekvorm: man! misschien daarom ook wel weggelaten, maar het staat er wel. En eigenlijk wordt er tegelijk gezegd: man, heb je zelf niks beters te doen dan achter dat geld aan te zitten. Die felheid, of die botheid moeten we wel horen.

Want in andere passages in het Evangelie gebruikt Jezus die aanspraak ook. Tot de man, verlamd naar lichaam en geest die door zijn vrienden via het dak voor Jezus' voeten werd gelegd, zegt hij het ook Man! je zonden zijn je vergeven! en tot de vrouw, die totaal verkromd is: Vrouw! verlost ben je! Stevig, maar alle behalve bot. Hartstocht, hier worden mensen te voorschijn geroepen.

Dat nemen we mee naar de man die wil dat zijn broer de erfenis met hem deelt.

Misschien had de man gelijk tov van zijn broer, en het lijkt ook nog om een flinke erfenis te gaan, maar Jezus besteedt zijn leraarschap niet aan het feitelijk-juridische. Jezus spreekt de man, en de andere aanwezigen, aan op de onderstroom van die woede.

Wat baat het jou, wat doet het met jou, stel dat het je lukt dat vermogen binnen te halen?

Dan komt het verhaaltje over de man die al rijk was, en dan zo rijk wordt dat zijn schuren te klein worden. Het beeld raakt pijnlijk aan de overvolle schuren in Oekraïne, overvloed die gedeeld wil zijn, maar niet weg komt.

Deze man piekert zich suf over de vraag hoe hij de hele kluit voor zichzelf kan houden, voor altijd genoeg. Dat is een vorm van levenskunst, heel goed voor jezelf zorgen. Maar die schuren, Prediker zei het al, daar gaat straks een ander mee aan de haal. En als je tijd gekomen is, dan is er echt alleen maar jij, meer heb je niet, meer ben je niet. Zelfs je eigen leven, blijkt niet jouw eigendom.

In het verhaaltje staat opvallend vaak het woordje 'ziel'. In de vertaling van de Evangelielezing horen we het woordje 'ziel' niet meer, dan staat er bijvoorbeeld 'zich zelf' of 'je leven'. 'Ziel' is een woord dat je vaak in de psalmen hoort. Psalmen horen net als het boek Prediker bij de wijsheidsliteratuur. In het verhaaltje gaat de man in gesprek met zijn ziel, daarmee lijkt hij een wijs man. Hij legt zijn ziel uit dat het probleem van de overvloedige oogst in de vorm van een zeer goed leven is opgelost. Wie wijs is heeft weet van zijn ziel, zeker, maar in het gesprek met zijn ziel laat het verhaaltje hem zien als een dwaas die van zichzelf gelooft dat hij een echte wijze is.

Dat kunnen we horen in het woordje 'ziel'. Maar nog belangrijker vind ik dat vertaalwoorden als 'jezelf' en 'je leven' de innerlijkheid die in het oorspronkelijke woord gegeven is minder laten horen. Daarom ga ik nu toch verder met het oude woordje 'ziel'. Niemand van ons heeft ooit een ziel gezien. Maar het woord 'ziel' helpt ons wel, het helpt ons innerlijk landschap te beschrijven. De ziel dat is het meest 'jij' wie jij bent, of 'ik' zo je wilt, de plaats waar je aanspreekbaar bent. Maar waarom zouden we ons bezig houden met onze ziel. Vroeger werden we bang gemaakt, met wat er zou gebeuren, later, na dit leven met je ziel. Religies hebben die angst gebruikt, doen het vaak nog, om mensen aan zich te binden. Maar mensen zijn niet meer bang, en dan is die macht er niet meer. Waarom dan zouden we ons dan nog druk maken over onze ziel?

Zou het kunnen zijn omwille van de ziel zelf? Om wat zij geeft, om wie zij is? Jouw stille heilige binnenruimte. In tijden waarin we niet zo druk zijn, zomertijd, hebben we er meer voeling mee. Wanneer we op vakantie even een kerk binnenlopen, dan is het alsof we ook onze eigen binnenruimte betreden. De ruimte van een kerk, kapel beeldt dat uit, brengt ons daarheen.

Spreken over de ziel is spreken over de mens, over de heilige grond in een ieder van ons. In de meest onmogelijke plekken en omstandigheden zijn mensen in staat toegang te houden, te vinden, tot hun innerlijke ruimte. Jezus spreekt mensen aan op hun ziel,

hij spreekt met totale hartstocht tot hun ziel. Tot mensen die verlamd zijn en gekromd, en tot mensen die alles hebben om de keuze te maken hun ziel te leren kennen en het niet doen. Hij pakt direct door, zet de man die boos is op zijn broer in zijn hemd, omwille van zijn ziel, opdat hij die gaat vinden.

Waarom zou Jezus zich druk maken over onze ziel? Liefde laat zich niet verklaren. Maar het is wat het Evangelie ons laat zien. Jezus spreekt rechtstreeks de ziel aan, opdat het meest eigene, ware en werkelijke van de mens te voorschijn komt, bijna zichtbaar, bijna aanraakbaar.

Mensen bedekken zich, voor zichzelf en naar anderen toe. We bedekken ons met druk zijn, met boos zijn, met wat we weten, denken, kunnen, doen, en in het geval van de rijke man met nog grotere schuren.

Maar Jezus zelf staat bij zijn doop zonder bedekking in het water. Ik noemde u de afbeelding in de ariaanse doopkapel in Ravenna. We zien Jezus in zijn naaktheid, hij oogt nog heel jong, geen baard van de oudere man met levenservaring, een beetje onbeholpen zoals een jongeman wat verlegen kan staan.

Niemand heeft ooit een ziel gezien. Misschien ziet een ziel er zo uit, als deze mens Jezus bij zijn doop, en later bij zijn dood. Onbedekt, alleen maar hij. Met niets in handen, niets om te geven, niets om het lijf.

Dat is niet zomaar leuk, iets waarvan je zegt dat wil ik ook. Maar niet iedereen schrijft een boek, niet voor iedereen wordt een monument opgericht. Niet iedereen kan zich verbergen in een groots en meeslepend leven. Uiteindelijk kan niemand dat.

Aan alles wat je doet en wie je bent, is de vraag: voor wie, tot wie wil je leven. Jouw ziel weet het antwoord, jouw ziel is die plaats in jou waar je weet dat je leven een akker in bruikleen is. De opbrengst, is niet voor jouzelf. Waarom zou je wachten met dit besef tot later, dat is nu al zo, daar kun je nu al in leven. De oogst van je leven wordt aan God gegeven, ook je onmacht en je fouten, niet jij kan bepalen wat het voor het geheel van de wereld kan betekenen. Niet ons 'ik' van nu is blijvend, wat blijft is in zijn hand.

Zomertijd. Tijd voor wijsheid, levenskunst. Een mooi evenwichtig leven of ruzien met je broer om de erfenis, de vraag is voor wie waartoe doe je het? Uiteindelijk sta je met niets, alleen jezelf, dat is geen schrikbeeld, dat is het evangelie.. de oogst van je leven, wie weet hoe rijk het is in zijn ogen in zijn handen, maar je kunt het niet weten en je hoeft het niet te weten. Het is aan Hem. Dat is de lichtheid van je leven

Amen

Maranathakerk Den Haag, Erika van Gemerden